

DICTIONNAIRE FRANCAIS-MAFA

Yves LE BLÉIS

© Yves Le Bléis 2026

<http://dayimafa.net/>

(évolutif en ligne - tous droits réservés - reproduction interdite)

version du 29-09-2026

M

MA, MON, MES

ga

- » Ma fille, mets-en dans cette calebasse, et allons préparer mon affaire chez moi • dām gá, pādá á kwokwáyí sá á nga dá táw sukwiý gá á ngwáy [2026 dām gá, pādá á kwokwáyí sá á nga dá táw skwiý gá á ngwáy]
- » Ce serait bien que j'aille veiller sur mes frères • ámbó mán a i dá warátá á díy á kərə māməhiy ga

MACÉRER (FAIRE -)

kóláb-, kílélé, kúlábá (infuser)

MACHER

gwábál-, gwébélé, gwábálá

ndúgw-, ndúgwé, ndúgwé

- » Je mâche la fibre du collier • í ndúgú zhewed' [2026 í ndúgú zewed']

njógwésl-, njógwéslé, njógwéslé

sans mâcher

mbəgən-mbəgənnə'a [2026 mbəgənmbəgəna'a]

- » Tu croques tes haricots sans mâcher • mbəgən-mbəgənnə' aa ká pədíy díya ngaya [2026 mbəgənmbəgəna' aa ká pədíy díya ngaya]

MACHIN

nduwna, nduwnay

MACHOIRE INFÉRIEURE

mahazaw

MACRAMÉ

ńkékilewe [2026 ńkékilewe]

- » alors pour faire ce macramé comment tu l'accroches ? Tu le torsades de quelle manière ? • kas mán a ńkékilewu sò ke aa ká kəlawu ke ? Ká turdó ńkeeke ? [2026 kas mán a ńkékilewu sò ke aa ká kəlawu ke ? Ká turdó ńkeeke ?]

MACRODIPTERYX LONGIPENNIS (ENGOULEVENT À BALANCIERS)

điyik ngwazay (litt. "petit oiseau de femmes"), cf. điyak (petit oiseau)

MACULÉ

rákátsók'a, rákátsók-tsókka'a [2026 rákácka'a, rákácókcóka'a] (*poisseux*)

- » L'enfant est maculé d'excrément • **kéró rákátsók-tsókka tə zay** [2026 kéré rákácókcóka tə zay]

wúrtsásl-tsássa'a, wúrcésl-céssle'e [2026 wúrcáslcásla'a, wúrcéslcésle'e] (*taché*)

MACULER

lús-, lúshé, lúsá [2026 lús-, lúsé, lúsá] (*salir*)

“MAESTRO”

slakaway (*harmonie*)

MAFAÏSME (À LA MANIÈRE DES MAFA)

ímmaf-máfá [2026 ímmafmafá]

- » Parole mafa, manière de parler mafa, dicton mafa • **ímmaf-máfə ma** [2026 ímmafmafə ma]

MAGIE

tsákáná, cékéné [2026 cákáná, cékéné]

- » Sa profession est de faire de la magie avec des potions • **mizlin ná á ngíy tsákána aa mádzáf** [2026 mizlin ná á ngíy tsákána aa májáf]

MAI

mátsamakad [2026 mácamakad]

MAIGRE

hénjékíde'e, hénjékíd-hénjékídfde'e, hándzákéda'a, hándzákédf-hándzákédfda'a [2026 hénjékíde'e, hénjékídhénjékíde'e, hánjákáda'a, hánjákádhánjákáda'a]

- » Que vas-tu faire chez ce maigrichon ? • **ká dá gə mé á ngwiy nánga nhénjékíd-hénjékídfde'e** [2026 ká dá gə mé á ngwiy nánga nhénjékídhénjékíde'e]
- » La chèvre est maigre • **mámə bókəw hénjékídf-hénjékídfde'e** [2026 mámə bókəw hénjékídhénjékíde'e]

kengel-ngelle'e [2026 kengelngele'e] (*frêle*)

- » Son cou est trop frêle • **dáyi ná kengel-ngelle'e** [2026 dáyi ná kengelngele'e]

kízh-kízzhe'e [2026 kízkiye'e] (*très maigre*)

maigrichon

máhándá (*maladif*)

MAIGREUR

ngwére

MAIGRIR

gwár-, gwéré, gwára (*mettre à sécher*)

- » Elle devient plus maigre que tout • **ńshikə ná kátə dɔkw, fəna ńgwéré sukwi y ngide** [2026 ńskə ná kátə dɔkw, fəna ńgwéré skwi y ngide]

kékízh-, kékízhé, kwéékúzhé [2026 kékíz-, kékízé, kwéékúzé] (*s'amincir*)

sur-, shure, sura [2026 sur-, sure, sura]

MAILLET EN BOIS

ńdodókwám

MAIN

ráy, ríy, riy

main droite

ríy mándáy (litt. “main droite”)

- » et il lui prit la main droite, et le fit lever • **a n gəsámánó ríy mándáy, a n slambadəda** [2026 a n gəsámánó ríy mándáy, a n slambadəda]

main gauche

ríy gúlá

- » J'ai mal à la main gauche • **á dzáyí tə ríy gúlá** [2026 á jáyí tə ríy gúlá]

en main

á ráy

- » et il nous prit en main • **a n hóldəngá á ráy**

mettre la dernière main

rúf-, rúfé, rúfá (terminer)

- » Il finit le panier • **á rúfə gadákár**
» Quand on a foulé tout l'argile nécessaire, on la monte simplement. Et on y met la dernière main • **ndá gatsa rəbəsl giné á nda réme méne. Á nda rúfa dey-déy** [2026 ndá gaca rəbəsl giné á nda réme méne. Á nda rúfa deydey]

prendre, mettre dans la main

dúmbúf

- » Je lui mets la patate douce en main • **í dúmbúfánó dankálíy á ráy**

“les mains vides”

aa dáy, cf. dáy, díy, diy (œil)

- » Il arrive les mains vides • **á shiké teslíy-tesliyye' aa dáy** [2026 á ské tesliyyesliye' aa dáy]
» il les renvoya les mains vides • **n dzámətá á ngwíy aa dáy** [2026 n jámtá á ngwíy aa dáy]

MAINTENANT

áná, ánáy (voici)

- » Maintenant que tu es à la maison... • **ánó kə tə ngwáy...**
» Où est parti ton père maintenant ? • **bábə ngayí kalá á má áníy má ?**

ántánta (à l'instant)

- » Comment voulez-vous faire maintenant ? • **kíné wáyí níyí ántántə ké ?**

ce n'est pas maintenant

ánaná ánanó kaḃa (litt. “c'est celui-ci c'est celui-ci ce n'est pas”), cf. **nana, nanay** (ceci)

maintenant donc

mádokwa

- » C'est leur tour de rentrer à la maison maintenant donc... • **ńshikə tá á ngwíy mádokwá...** [2026 ńskə tá á ngwíy mádokwá...]

MAINTENIR

gəs-, gishe, gusa [2026 gəs-, gise, gusa] (empoigner)

- » maintenez le feu allumé • **wa gəsa vogu kínó ńvatsa'a** [2026 wa gəsa vogu kínó ńvaca'a]

MAIS

aamán

ánasa

- » Je lui ai dit de ne pas venir, mais il est venu quand même • **“ká shikə 6a” aa yí gaḃanó bá ánasa a n shikə gine**

MAÏS

gágár

MAISON

gáy, gíy, giy

» et il le suit de maison en maison • **a n jere tə gíy tə gáy**

ngwáy

» Venez et restez dans ma maison • **wa shiké á kíne sá ndzá á ngwiya ga** [2026 wa ské á kíne sá njá á ngwiya ga]

MAISONNÉE

huɗ gáy (litt. “ventre de case”), cf. **hwáɗ, húɗ** (ventre)

MAÎTRE (ÊTRE - DE SOI)

kwár-, kwéré, kwárá (commander), compl. **va** (“corps”)

MAÎTRISE D’UNE PRATIQUE ARTISTIQUE

slakaway (harmonie)

MAÎTRISER

un sujet

ndərzl-, ndirzle, ndurzla (brasser)

» Des gens qui maîtrisent parfaitement la langue mafa • **ndohíy í ndərzla dáyi Máfá tedede'e** [2026 ndohíy índərzla dáyi Máfá tedede'e]

une personne, un objet

fá, fáy, fáw (mettre), compl. **á/aa géɗ** (litt. “dans/sur tête”)

» avec peine, nous avons maîtrisé une petite barque • **aa wúɗíy aa vá á nga faná á gíɗ á wúrém íkété ngíde**

MAJESTUEUSEMENT

pour une personne

ɗáw, ɗéw

» Le chef s'asseyait majestueusement • **bíy ɗáwu ná á haɗ** [2026 bíy ɗáwu ná áhaɗ]

» Majestueusement, il est assis sur sa terrasse • **ɗáw, n ndzá' aa magiy na** [2026 ɗáw, n njá' aa magiy na]

MAJESTUEUX

pour la démarche d'une personne imposante

tikir tikir

» Le chef avance majestueusement • **bíy tikir tikir á shike** [2026 bíy tikir tikir á ske]

pour un oiseau qui se pose au sommet d'un arbre, d'un toit, d'un rocher

tsop-tsópópa'a [2026 copcópópa'a]

» Le pernoptère brun se pose majestueusement sur le toit de la maison • **móhwóduk w á ndzíy tsop-tsópópa'** **aa gíɗ gáy** [2026 móhwóduk w á njíy copcópópa' aa gíɗ gáy]

MAJEUR (DOIGT)

gwala ráy (litt. “jeune homme de main”), cf. **gwala** (jeune homme)

MAJORITÉ (LA - DE)

takats [2026 takac] toujours employé avec **ngəl- va** (“couper corps”)

» La majorité d'entre nous se sont séparés à la maison, et nous sommes allés à lui • **ndó takáts ngúló wé tə ngwáy, á nda dáhana** [2026 ndó takác ngúló wé tə ngwáy, á nda dáhana]

MAL (A)

ám̃bəḃay, ámbəḃa (litt. “il - être bon - pas”), cf. **mbá, mbáy** (être beau)

» Tu ne le fais pas, c'est mal • **ka gáw nasə bá ámbəḃa**

MAL (N)

shuwe [2026 suwe]

» Ne te fais pas de mal • **ká wáyí ngáw shuwe aá və ngayi ɓa** [2026 ká wáyí ngáw suwe aá və ngayi ɓa]

faire mal

ḃúrt-, ḃúrté, ḃúrtá (tordre le cou)

» Je fais mal à quelqu'un • **í búrté ndó**

dzá, dzáy, dzáw [2026 já, jáy, jáw] (se réchauffer à)

» Ma plaie me fait mal • **mbilə gá á dzáyé** [2026 mbilə gá á jáyé]

rúb-, rúbé, rúbá (faire tremper)

» mon frère a mal au ventre à cause de la bière de mil • **zúm á rúbó kərə mámə gó tə vá**

sá, sáy, sáw (boire), compl. **dáy** (“œil”)

» La maison en tôle fait mal aux yeux • **giy tólá á síy dáy**

MAL-ENTENDANT

índakazlam

MALADIE, MALADE

mótókwán

» il tomba malade et en mourut malheureusement • **a n kalá á həḃ aa mótoḃwán, a m mətsə nə méne** [2026 a n kalá á həḃ aa mótoḃwán, a m mətsə nə méne]

maladie du nourrisson

ngéngér

maladies du mil

bona

céḃé, tsáḃá [2026 céḃé, cáḃá]

gúrpáyá

maladie du poulet

damana watsak [2026 damana wacak]

índombólóm

patapata

maladie sp.

ḃívje

kédər dák (litt. “vulve de campagne”), cf. **kódár**

MALADIF

cúkúrkwe'e, cúkúruk-wúkúrkwe'e, tsúkúrkwa'a, tsúkúruk-wúkúrkwa'a [2026 cúkúrkwe'e, cúkúrukwe'e, tsúkúrkwa'a, tsúkúrukwa'a] (raide)

máhándá

MALAXER

haf-, hefe, hwafa (pétrir)

» Je malaxe la graisse • í hefó mbéza

hərsɪ-, hirsle, hursla (*presser*)

ngaf-, ngefe, ngwafa (*pétrir*)

» Je malaxe la graisse • í ngefó mbéza

geste de malaxer

handaf, hendef, cf. **handaf-, hendefe, hwandafa** (*délayer*)

MALCHANCE

ńsuwɔ́ɔk

» il se peut qu'elle soit atteinte d'une malchance • gəláh ná zhe aa ńsuwɔ́ɔk ngide aa vá [2026 gəláh ná ze aa ńsuwɔ́ɔk ngide aa vá]

MALE

ńngwar, ńngur

MALÉDICTION

kúlé (*objet protecteur*)

» on priera l'auteur de cette malédiction afin qu'il ne tue pas le suivant • á nda dá tsíy ríy á bábə kúlə sa aagidéman á za dá kidó ń tə dəba [2026 á nda dá cíy ríy á bábə kúlə sa aagidéman á za dá kidó ńtə dəba]

mbúhwémé

ńlefe (*sorcellerie*)

jeter un malédiction sur quelqu'un

zózúr-, zhézhúré, zózúra [2026 zózúr-, zézhúré, zózúra], compl. **aa va** (“sur le corps”)

MALFAISANCE

ńdédíve

» Il me fait subir sa malfeasance • á giye aa ńdédíve na

MALFORMATION

lódóɔ́ (*renflement*)

» Le mur de ma maison a une malformation • lódóɔ́ tə giy ga

MALGRÉ

ánasa (*mais*)

» Je lui ai dit de ne pas venir, il est venu malgré cela • “ká shiké ba” aa yí gadanó bá ánasa a n shiké gine [2026 “ká shiké ba” aa yí gadanó bá ánasa a n ské gine]

ńjékémə (*malgré cela*) toujours suivi de la négation **ba / bay**

» Malgré cela, je passe la nuit chez le père de la fille • a ńjékémə bə í maná á giy bábə dam

» Je suis venu près de toi moi-même, malgré cela tu rentres dans la maison • i shikəda aatsagiy ngaya aa yí ba, a ńjékémə bíy ká də ngayá á ngwáy [2026 i skəda aacagiy ngaya aa yí ba, a ńjékémə bíy ká də ngayá á ngwáy]

tənasə'a (litt. “en cela”), cf. **tə** (*dans*)

» Malgré cela, il tomba malade • tənasə'á, a n kalá á həɔ́ aa mótókwán [2026 tənasə'á, a n kalá áhəɔ́ aa mótókwán]

malgré tout

tew, tēw [2026 tew, tēw] devant **gine / méne** (“seulement”)

» Ca va malgré tout • tew méne

MALHEUR

ńgideshe [2026 ńgideshe] (mauvaise action)

» C'est le malheur qui me frappe • **ńgideshó ba á ń gáyé á géd'** [2026 ńgidesó ba á ńgáyé á géd']

porter malheur

gá, gáy, gáw (faire)

» Ça porte malheur • **á gíy á ndó**

» Tu dis "qu'est-ce qui a porté malheur à cet homme ?" • **"ń gáw ndu wunó mé ?" aa ka** [2026 "ńgáw ndu wunó mé ?" aa ka]

kurvəs-, kurvishe, kurvəsa [2026 kurvəs-, kurvishe, kurvəsa] (porter malheur)

» Si elle crie, si elle bèle, ça porte malheur • **n dá kəḏáw "ngwa" aa nə sə ḏokwá á kurvishó ndó** [2026 n dá kəḏáw "ngwa" aa nə sə ḏokwá á kurvisó ndó]

laf-, lefe, lofa

tawas-, teweshe, tawasa (s'appauvrir) [2026 tawas-, tewese, tawasa], compl. **géd'** ("tête")

» Il porte malheur • **á teweshó gid' ndó** [2026 á tewesó gid' ndó]

souhaiter un malheur

zózúr-, zhózhúré, zózúrá [2026 zózúr-, zóezúré, zózúrá], compl. **aa va** ("sur le corps")

» Je souhaite la mort de l'enfant • **í zózúranó ńmətsiy aa vá á kórá** [2026 í zózúranó ńmətsiy aa vá á kórá]

malheur !

wábaw (hélas)

MALIGNITÉ

ńḏeḏive

» sa malignité est avérée, elle attaque l'homme • **ńḏeḏivə ná á zhé, á pəḏíy ndó** [2026 ńḏeḏivə ná á zé, á pəḏíy ndó]

MALLE

súndókw

MALLÉABLE

káḑ-káḑḑa'a, kéḑ-kéḑḑe'e [2026 káḑkáḑa'a, kéḑkéḑe'e] (pliable)

» La feuille est malléable • **ḑéléwúr kéḑ-kéḑḑe'e** [2026 ḑéléwúr kéḑkéḑe'e]

» La calebasse est malléable • **kwokwáy káḑ-káḑḑa'a** [2026 kwokwáy káḑkáḑa'a]

kúrtəka'a, kúrtə́k-tə́kka'a, kúrtə́k-kúrtə́kka'a [2026 kúrtə́ka'a, kúrtə́ktə́ka'a, kúrtə́kkúrtə́ka'a]

túḑ-túḑḑa'a, túḑ-túḑḑe'e [2026 túḑtúḑa'a, túḑtúḑe'e]

» Après avoir tiré la fibre jusqu'à ce qu'elle soit malléable, tu ne tresses pas tout de suite, tu la tords • **Ka dá míne zhéwúḑ túḑ-túḑḑa'a, ká tsa' áaḑíy mǎng, ká tərḑa'a** [2026 Ka dá míne zéwúḑ túḑtúḑa'a, ká ca' áaḑíy mǎng, ká tərḑa'a]

MALODORANT

njuh̄w-njuh̄hwe'e [2026 njuh̄wnjuh̄we'e] (nauséabond)

MALTRAITER

ḑúkw-, ḑúkwé, ḑúkwá

» cette maltraitance qu'on nous fait subir, à nous, nous forgerons, parce que nous enterrons les gens • **súkwíy mán ndá ḑúkwangó tə́pá, aa ngó ngó ngwazlǎ mǎḑokwá ámán á ńríy ndu mǎgasa** [2026 skwíy mán ndá ḑúkwangó tə́pá, aa ngó ngó ngwazlǎ mǎḑokwá ámán á ńríy ndu mǎgasa]

ḑúv-, ḑúvé, ḑúvá

» Je maltraite un enfant • **í ḑúvé á kórá**

MAMBA VERT

ńzázəḑák [2026 ńzázḑák] (vert)

MAMELON

diy wa (litt. “œil du sein”), cf. **dáy, díy, diy** (œil)

MANCHE

manche d'outil

wéríféd [2026 **wérféd**]

manche d'ustensile, manche de vêtement

ráy, ríy, riy (main)

» Je retrousse ma manche • **í girshó riy maslakə ga** [2026 **í girsó riy maslakə ga**]

» Un manche d'ustensile • **riy wuram**

manche de flèche

wásl (*Saccharum spontaneum* L.)

» C'est le manche dans lequel on met une flèche • **wásl mán ndá píy súlúm ápə sa**

manche de harpe

gid gandzavar [2026 **gid ganjavar**] (litt. “tête de harpe”), cf. **géd** (tête)

MANCHOT

ńslangá-ráy, ńzlangá-ráy [2026 **ńslangáráy, ńzlangáráy**]

MANGEABLE

(c'est -) **á ndáy** (litt. “ça se mange”), cf. **ndá, ndáy, ndáw**

MANGER

ndá, ndáy, ndáw

manger deux aliments en même temps

fərdá, fərdáy, fərdáw

» Je mange en même temps boule de mil et poisson • **í fərdíy mávár, aa kíléf**

ndərdá, ndərdáy, ndərdáw

» Je mange en même temps boule de mil et poisson • **í ndərdíy mávár, aa kíléf**

manger beaucoup

gwámbál-, gwémbélé, gwámbálá (*choyer*)

» Il dévore la nourriture • **í gwémbéló dáf**

hahaw-, hehewe, hahawa (*assommer*)

hávár-, hévére, hwávára (*manger gloutonnement*)

safar-, shefere, sofora [2026 **safar-, sefere, sofora**]

manger gloutonnement

binkid-, binkide, bŋkude (*bâfrer*)

manger avec la main

hambat-, hembete, hwambata

manger de la farine

búhwám-, búhwémé, búhwámá

manger une grande bouchée

húyám-, húyámá, húyéme

manger sans laisser de restes

himic

manger par sorcellerie

pic-, pice, puce (prendre un morceau), compl. **ndó** ("homme")

"MANGEUR D'HOMME"

mide (sorcier)

» le sorcier ("mangeur d'homme") quand il viendra chez moi, tu le tueras • **midó mán á dá shiké á giy gó dokwá, á ka kəḏa'a** [2026 midó mán á dá ské á giy gó dokwá, á ka kəḏa'a]

MANGOUSTE ROUGE

ńviy-váy [2026 ńviyváy] (*Herpestes sanguineus*)

MANGUE

móngwára

MANIÈRE

géd (tête)

» Il y a une autre manière de faire ? • **gid ngidé á zhí dé ?** [2026 gid ngidé á zí dé ?]
» Combien y a-t-il de manières de cuire les haricots secs ? • **gid ńtíy marəs ngámá ?**

árá sa [2026 ársa], cf. **árá** (comme)

» La sauce de gombo en poudre, c'est la même manière (de faire) ? • **lákə mitíd ba árá sá dé ?** [2026 lək mitíd ba ársá dé ?]

à la manière de

nára (litt. "comme défini"), cf. **náro** (comme)

de quelle manière ?

ńkeke

» De quelle manière as-tu pensé à faire ceci ? • **ká júmó ńkeeké á ka gíy súkwíy ńtə ké ?** [2026 ká júmó ńkeeké á ka gíy skwíy ńtə ké ?]

de telle manière

ńkat-kátá [2026 ńkatkátá] (ainsi, de cette manière)

» Ils mangent la boule de mil de telle manière • **tá ndíy mávór ńkat-kátá** [2026 tá ndíy mávór ńkatkátá]

sa manière, son bon vouloir

ńgár-gárá na [2026 ńgárgára na] (litt. "l'image-image de lui"), cf. **gáro** (exactement comme)

» c'est le père seulement qui l'a fixé selon son bon vouloir • **sáy báábá á ń váv aa ńgár-gárá na** [2026 sáy báábá á ńváv aa ńgárgára na]

MANIOC

mbaya

MANIPULATION

tsókwáḏáf [2026 cókwáḏáf]

MANQUE

máy (faim)

» Il ne manque de rien • **miy na aa sukwiý ngidó kwá kwétishó kátə ɓa** [2026 miy na aa skwiý ngidó kwá kwétisó kátə ɓa]

tékele

» Je manque d'argent / Il en manque • **tékeló tə dála ga / tékeló təpa**

sensation de manque

helélíme'e, helélím-límme'e [2026 **helélíme'e, helélímlíme'e**] (*insuffisant*)

ndehélíme'e

» Cà me laisse une sensation de manque dans la gorge • **ndehélím aa dáyi gá á gíy aapa**

MANQUER

hic-, hice

» la boule de mil manque • **mávór á hice**

suwɖək-, shəwɖike, suwɖukwa [2026 **suwɖək-, suwɖike, suwɖukwa**]

» J'ai manqué le rendez-vous • **í shəwɖíkə mpésɛlə-ráy** [2026 **í suwɖíkə mpésɛlə-ráy**]

tóekwén-, tóekwéné, tóekwéné (*manquer de*)

» Je manque de mil • **í tóekwéné daw**

MANTE RELIGIEUSE

gangəla [2026 **gangla**] (*mante religieuse marron*)

zəngəla [2026 **zəngla**] (*mante religieuse verte*)

SE MAQUILLER

dzábásl-, jébéslé, dzóbóslá (*s'embellir*) [2026 **jábásl-, jébéslé, jóbóslá**], compl. **va** ("corps")

» Je me maquille pour sortir • **í jébéslá va a i dé á giy wáy**

MARACAS

kwec-kwécér [2026 **kweckwécér**]

"MARAY" (FETE DU TAUREAU)

maray

1er "maray" d'un homme

sálák (*primeur*)

2è "maray" d'un homme

ńgegíle

MARC

léslé (*levure de bière de mil*)

sáy

shéné [2026 **séné**]

dúruɓ zóm (*litt. "vase de bière de mil"*), cf. **dúróɓ** (*vase*)

MARCHÉ

lúmá

marché aux arachides

kanətay [2026 **kantay**]

MARCHER

d-, dé, dó (*aller*)

marcher à quatre pattes

habam-, hebeme, hwabama, compl. **va** ("corps")

» L'enfant marche à quatre pattes • **kórá á hebemó vá**

MARDI

talaka

MARÉCAGE

dzáǵá [2026 jáǵá]

dzazlay [2026 jazlay]

MARGOUSIER

gwéné (ajout FH)

MARI

bákáy

premier mari

bákiy gwala (litt. "le mari de jeune homme")

homme marié abandonné par sa femme

gwamba

MARIÉE

futur mariée

ńgértəgay

jeune mariée

dəm ngwáz (litt. "fille de femme"), cf. **dám** (fille)

jeune mariée (jusqu'à la naissance de son premier enfant)

mədómáy (fiancée)

SE MARIER

pásl-, péslé, póslá (plier)

» On dit que tu t'es marié • **ka páslə ngaya aa ndáy**

c-, cé, cœ, compl. **va** ("corps")

» Nous ne pouvons pas nous marier ; nous sommes apparentés • **ngá cí vá ázəba ; nga aa dəbə vóráy** [2026 ngá cí vá ázəba ; nga aa dəbə vóráy]

ngər-, ngire, ngura (compter), compl. **ma** ("sexe féminin")

pour une fille

ńdé á ngwáz (litt. "aller à femme"), cf. **d-, dé, dó**

» elle se marie • **á dé á ngwáz**

MARIGOT

wayam

MARISCUS SP.

wéshéshə túgwám [2026 wésésə túgwám] (litt. "souchet sp. de grand calao"), cf. **wéshéshé** (souchet sp.) [2026 wésésé]

MARMITE

ńshengelek [2026 ńsengelek]

shidəf [2026 sidəf]

» Marmite pour la boule de mil (sans anse) / marmite pour la sauce (avec anse) ● **shidif ďaf** / **shidif lák** [2026 **sidif ďaf** / **sidif lák**]

marmite “couronnée”

ńshengelík ńhédédéw tǎ ďáyá [2026 **ńengelík ńhédédéw tǎ ďáyá**] (litt. “marmite au col couronné”), cf. **ńshengelek** [2026 **ńengelek**]

marmite à trois pieds

ńshengelík ńsák aa va [2026 **ńengelík ńsák aa va**] (litt. “marmite qui a des pieds sous le corps”)

marmite de grande taille à deux anses

ńshengelík húzhéǂ [2026 **ńengelík húzhéǂ**] (litt. “marmite de la case du chef de famille”)

marmite percée servant à filtrer le sel liquide

ďúrgwatsay [2026 **ďúrgwacay**]

marmite utilisée par une nouvelle mariée le jour où elle va puiser de l'eau pour la première fois

ďzógwoyokw [2026 **jógwoyokw**]

MARQUE

wúďáh

MARQUER

neh–, nehe, noehwe

marquer des points dans un jeu collectif

pá, páy, páw (mettre), compl. **wúďá** (“enfants, buts”)

vá, váy, vǎw (mettre), compl. **kǎrá** (“enfant”)

marquer une poterie, avec une roulette de bandelette nouée

ngas–, ngeshe, ngwasa [2026 **ngas–, ngeshe, ngwasa**]

“MARRAINE” D’UNE FEMME

gwadǎ

MARRON (COULEUR D’HUILE)

ńmbámbár

» Ce bœuf est de couleur d'huile ● **ńmbámbár á zli wuna**

MARS

mómokwa

MARTEAU

ndǎvǎl (marteau en fer)

MARTELER

ghumbat–, ghumbete, ghumbata

» Il martèle une boîte de conserve ● **á ghumbetǎ gwongwóngw**

MARTIN-PÊCHEUR AZURÉ

ńvevízh–tǎ–ndav [2026 **ńvevíztǎndav**] (Alcedo)

MARTINET (OISEAU)

ńkǐlbebew, kǐlbebew

MASSE

kwa ítsáy [2026 kwa ícáy] (litt. “pierre à frapper”), cf. **kwa** (pierre)

en masse, en grand nombre

hwedé-hwedé'e, hwadá-hwadá'a [2026 hwedéhwedé'e, hwadáhwadá'a] (nombreux)

diyámámámámam (avec red. mult.), cf. **diyámama'a** (ruisselant)

» Les bœufs arrivent en masse • **zlehíy diyámámámámam tó kaləkádá** [2026 zlehíy diyámámámámam tó kalkádá]

tsóv-tsóvva'a [2026 cóvcóva'a], cf. **tsóva'a** [2026 cóva'a]

» Les gens arrivent en masse • **ndomadzahíy tá shikó tsóv-tsóvva'a** [2026 ndomajahíy tá skó cóvcóva'a]

MASSER

barts-, birce, burtsa [2026 bərc-, birce, burca]

» Je masse l'entorse • **í bircó ígurbə**

hərsł-, hirsle, hursla (presser)

MATIN

pírék [2026 prék]

» Tôt le lendemain matin, il va à l'étable avec une corde • **tə mčəngweslime' aa pírík tə gáy, a n dé á kuđəm aa baba tə ráy** [2026 tə mčəngweslime' aa prík tə gáy, a n dé á kuđəm aa baba tə ráy]

au petit matin

aa dáy, cf. **dáy, díy, diy** (œil)

» Au lever du jour / Le plus tôt possible le matin • **aá diy sóma'a / aá diy píríke'e** [2026 aá diy sóma'a / aá diy príke'e]

MATRAQUE

tómbózokw

MAUDIRE

búhwáməd-, búhwéməde, búhwáməda [2026 búhwámd-, búhwémde, búhwáməda], cf. **búhwám-, búhwémé, búhwámá** (manger de la farine)

MAUDIT

ílafá'a

MAUVAIS

áməbəy, ámbəba (litt. “il - être bon - pas”), cf. **mbá, mbáy** (être beau)

» L'enfant est mauvais • **kərá ámbəy**

» C'est l'habitude dans de cas. Tu ne le fais pas, c'est mauvais • **diy dzáhə nónga'a. Ka gáw nasə bá ámbəba** [2026 diy jáhə nónga'a. Ka gáw nasə bá ámbəba]

mauvais chanteur, mauvais danseur

zona

le mauvais

ímmbəy (litt. “celui qui n'est pas bien”), cf. **mbá, mbáy** (être beau)

» ce peut être toi le mauvais • **náré gid' və ngayá á ímmbəy ba..**

» Et tu en extrais les mauvaises • **á ka ndakádíy ímmbəyia' áwúda təva'a**

mauvaise action

betere (mauvaise action)

ígidese [2026 ígidese] (mauvaise action)

» Ce n'est pas bien de mal agir • **Ŋgideshé ámbəḡay** [2026 Ŋgidesé ámbəḡay]

MAYTENIUS SENEGALENSIS

ṁmbálə–bábá [2026 ṁmbálbábá]

ME

(p.o.d.) (le p.o.d. est suffixé directement au radical verbal)

–ye, cf. **yé, ye, yí, í, i**

» Eux ils me connaissent depuis toujours • **tə́ŋga tá səníyí ṁndzíy á zhé** [2026 tə́ŋga tá səníyí ṁnjíy á zé]

(p.o.i.) (le p.o.i. est relié au radical verbal par le référent objet)

–aye, áyé, eye, éyé

» Ils attendent ce qui va m'arriver • **tá zhérə súkwíy mán á dá ndikeyé á va** [2026 tá zérə skwíy mán á dá ndikeyé á va]

» Tu me donneras ta fille, mon ami • **ká dá vayi dəm ngaya a ndá másliy ga**

(pr. réf.)

ga

» Et je me suis levé et je suis revenu chez moi • **a i slambadəkádə ga a i shikə ga aa səm ṁndziy ga** [2026 a i slambadəkádə ga a i skə ga aa səm ṁnjiy ga]

va, cf. **ngá, ngáy, ngáw**

» Je m'accroche au pilier • **í ngíy va aa déngəsh** [2026 í ngíy va aa déngəs]

“MEC”

másláy (ami intime)

MÉCHANCETÉ

shuwe [2026 suwe]

» sans méchanceté • **aá maya shuwú kaḡa** [2026 aá maya suwú kaḡa]

» Je regarde avec méchanceté • **í píy diy shuwe** [2026 í píy diy suwe]

MÉCHANT, MÉCHAMMENT

kúrzla'a (ouvert fixement)

kwízh–kwízzhe'e [2026 kwízkwíze'e] (méchamment)

» Elle souffle par le nez méchamment • **á vedə hótə́n kwízh–kwízzhe'e** [2026 á vedə hótə́n kwízkwíze'e]

MÉDICAMENT

mádzáf [2026 mājáf]

MÉDIRE

mbaḡ–, mbeḡe, mboḡa (déterrer la partie cachée d'un objet sans toucher à la partie apparente)

MÉFAIT

ŋgideshe [2026 ŋgidese] (mauvaise action)

MEILLEUR

dara'a

» Le chant est meilleur • **dímísh dara'a** [2026 dímis dara'a]

le meilleur

ṁmbə́llá'á, ṁmbəl–mbə́llá'á [2026 ṁmbə́llá'á, ṁmbə́lləmbə́llá'á] (NVP), cf. **mbəl–, mbílé, mbúlá** (sauver)

» Vous êtes les meilleurs • **kíné á ṁmbəl–mbə́llá'á** [2026 kíné á ṁmbə́lləmbə́llá'á]

» Ils tiennent les meilleurs propos à son sujet • **tá gedó súkwíy mmbólá kumba aa və na** [2026 tá gedó skwíy mmbólá kumba aa və na]

MÉLANGER

dzabak-, jebeke, dzobokwa [2026 jabak-, jebeke, jobokwa]

» Je mélange mil et arachides • **í jebekó ndá daw aá vanda**

dzakaḁ-, jekeḁe, dzokwaḁa [2026 jakaḁ-, jekeḁe, jokwaḁa]

» Ou bien c'est mélangé dans la marmite elle-même, c'est bien • **a ngidó bə n dzakaḁadá á shidíf ba ámbə gine** [2026 a ngidó bə n jakaḁadá á shidíf ba ámbə gine]

dzongwad-, joengwede, dzongwada [2026 jongwad-, joengwede, jongwada] (*croiser*)

» Et je mélange et je mélange et je mélange (les Calebasses) et ils boivent leur part dans la case • **a i dzongwada a i dzongwada a i dzongwada á ta síy ataté tə gáy** [2026 a i jongwada a i jongwada a i jongwada á ta síy ataté tə gáy]

gaḁ-, geḁe, gwaḁa

» Je mélange du mil et de l'arachide • **í geḁó ndá daw aá vanda**

kəḁah-, kidehe, kudohwa (*fouetter*)

» Et tu le remues avec un bâton • **ayá á ka kəḁaha' aa gádə gine**

ndərzl-, ndirzle, ndurzla (*tourner*)

ngwad-, ngwede, ngwada (*retourner*)

wur-, wure, wura (*tourner*)

» Tu la (la bouillie sur le feu) mélanges bien jusqu'à ce qu'elle frémissse • **wur-wura sukwiý ngayí tsukwasláká kátá** [2026 wurwura skwiý ngayí cukwasláká kátá]

SE MELER

kal-, kele, kwala (*tomber*), compl. **á ma** ("dans parole")

» Je me mêle à la conversation • **í kelé á ma**

MEMBRE

membre d'un corps

gwáliy va (litt. "membre de corps"), cf. **gwáláy**

» les gens voient deux têtes et un seul corps • **ndomadzahíy tá warədó gíd cew, gwáliy vó sətád méné** [2026 ndomajahíy tá wardó gíd cew, gwáliy vó stád méné]

membre du même clan

gwadar (*hanche*)

ngunda (*parent*)

membre antérieur d'un bœuf

dokwar

MEME

ba

» même la chose de tout-à-l'heure vient aussi manger son Vitex • **sukwiý mámatsé ba á shiké ba a n sá ndíy zəkəd nō ba ávasa'a** [2026 skwiý mámacé ba á ské ba a n sá ndíy zkəd nō ba ávasa'a]

(*moi/toi/... -même*)

va (*corps*)

» Tu te fais du mal inutilement • **ká gánó mótókún á və ngaya aambaláy**

» Elle me dit : "C'est toi-même que je veux" • **á gaḁayí bə "í wáyiká á və ngaya"** [2026 á gaḁayí bə "í wáyiká á və ngaya"]

(le.la.les même.s)

ńsétád [2026 ństád] (nom num.), cf. **sótád** (un) [2026 stád]

- » Nous sommes du même lignage, du même père • **nga aa dǎbǎ búlúm ńsétád, tǎ bǎbǎ ńsétád** [2026 nga aa dǎbǎ búlúm ństád, tǎ bǎbǎ ństád]
- » Si nous disons tous la même chose, c'est bien • **mán ndá gadǎdǎ mə ndíy á ńsétádǎ sǎ ámba** [2026 mán ndá gadǎdǎ mə ndíy á ństádǎ sǎ ámba]

même si, quand bien même

kwá mán, cf. **kwá** (que ce soit)

MENACE

ndzóná [2026 njóná]

MENACER

gəs-, gishe, gusa [2026 gəs-, gise, gusa] (empoigner)

- » un grand danger nous menace • **mótókún mbiya' á wáyí ńgəsnga**

MENCHEROLLE DE PARADIS

puláyí-bólokwan [2026 puláyíbólokwan] (*Terpsiphone viridis*)

MENDIER

ńteteke (mendicité)

- » Te revoilà de nouveau en train de mendier, hein ? • **kǎ kalǎkáda aa ńtetekǎ ngayi sǎ mé ce ?** [2026 kǎ kalkáda aa ńtetekǎ ngayi sǎ mé ce ?]

tetek-, teteke, tǎtǎekwe (quémander)

- » Il mendie de la viande • **á tetekǎ zlúwéd**

MENER

l-, lé, lǎ

- » Je mène les moutons • **í lí tambákáy**

fǎd-, fide, fuda (accompagner), compl. **ma** ("bouche")

MÉNINGITE

ńdof-á-géd [2026 ńdofágéd]

MENOTTES

céléléw

MENSONGE

tsaval [2026 caval] (éloquence)

- » Un mensonge est mauvais • **tsavǎl ámbǎbay** [2026 cavǎl ámbǎbay]

MENSTRUATIONS

ńpénǎ hwád

MENTEUR

fǎnámá

MENTIR

ǎw-, ǎwe, ǎwa (couper), compl. **ma** ("bouche")

- » Il me ment • **á ǎwayí má á ráy**

ngǎl-, ngǎlé, ngǎlá (couper), compl. **ma** ("parole")

» Tu ne mentiras pas à propos de quelqu'un • **ká dá ngélané má ává ndu ngidə ɓa**

ráts-, récé, rótsá (*couper*) [2026 **rác-**, **récé**, **rócá**], compl. **ma, tsaval** [2026 **ma**, **caval**] (“parole”)

» Toi et ton fils vous me mentez • **kíne aa kərə ngayí kíné rátsáyí ma** [2026 **kíne aa kərə ngayí kíné rátsáyí ma**]

sans mentir

njékémə (*malgré celà*) toujours suivi de la négation **ɓa / ɓay**

» Sans mentir notre fille elle-même est captive • **a njékémə ɓíy dəm nga bá tə ɓele**

MENTON

bozongway

MÉPRIS

signe de mépris

sákə ziy watsak [2026 **sák ziy wacak**] (litt. “pied d'excrément de poulet”), cf. **sák** (pied)

MER

wayím ímbíya'a (litt. “la grande rivière”), cf. **wayam** (marigot)

MERCI

yawa, yaw

» Elle dit à la grand-mère : “Bonjour, grand-mère”. Grand-mère lui dit “merci, merci”. Elle avale avale avale. “Je rentre chez moi maintenant, grand-mère”. Grand-mère lui dit “d'accord” • **á gadaná á jéjé : “angaya a jéjé”. Jéjé á gadana : “yawa, yawa”... - “Í kalá á ngwíy ma a jéjé”. Jéjé á gadana : “yawa”**

MERCREDI

larba (*ajout FH*)

MÈRE

mámá

MES

cf. **ma**, **mon**, **mes**

MESURE (POUR UNE QUANTITÉ DE BOIS)

fílh, fílh-fílh [2026 **fílh**, **fílh-fílh**]

» Une mesure de bois / Deux mesures de bois, etc... • **shөгú fílh sótád / shөгú fílh fílh cew, makár...** [2026 **shөгú fílh sótád / shөгú fílh fílh cew, makár...**]

MESURER

líf-, lívé, luvé

mesurer les conséquences

lém-, lémé, léomé (*choisir en comparant*), compl. **aa va** (“sur corps”)

SE MESURER

war-, were, wara (*voir*), compl. **va** (“corps”)

» Alors comme ça, on va se mesurer • **ayí katək á nga sá waré vé mónokwa**

MÉTIER

mizlen (*travail*)

MÉTIER À TISSER (PIÈCES DU -)

mózokw (*ceinture*)

ídodókwám (*maillet en bois*)

slehed (peigne du métier à tisser)

wa (sein)

wúrám (navette de tisserand)

gádə́ njizlṣ gid maslaka (litt. “bâton qui suspend le tissu”), cf. **gáda**

METTRE

fá, fáy, fáw

SE METTRE

ndzá, ndzáy, ndzáw [2026 njá, njáy, njáw] (vivre)

» Et ils viennent se mettre au lit • **á ta sá ndzə ta aa páts** [2026 á ta sá njə ta aa pác]

METTRE

pá, páy, páw

tá, táy, táw

» Une bonne sauce, c'est ce qu'on met dessus • **lák ímbólá' ámán ndá tíya' aapa**

vá, váy, váw

» Et il le met devant la porte • **a n vəda aa matámagay**

gəd-, gide, guda (poser)

SE METTRE

se mettre à

kal-, kele, kwala (tomber)

» Si tu t'y mets, tu ne peux éviter que ça t'arrache la peau • **ka dá kalá ápa, sáy á gurvə və ngaya**

da (forme totale, suivie d'un NVI), cf. **d-, dé, dó** (aller)

» et ils se mettent à y adhérer • **á ta da íshikená ává** [2026 á ta da ískená ává]

» Le feu s'est mis à monter de plus en plus haut dans le ciel • **vogwá á da ítívé á zhígíló cew cew** [2026 vogwá á da ítívé á zígíló cew cew]

ndzáy [2026 njáy] (emploi particulier de la forme pausale de l'imperf.), cf. **ndzá, ndzáy, ndzáw** (vivre) [2026 njá, njáy, njáw]

» Et l'écureuil se met à couper l'arbre avec le côté aiguisé • **á vaya a n ndzáy íngíló wúf aa cívíd' ízúma'a** [2026 á vaya a n njáy íngíló wúf aa cívíd' ízúma'a]

METTRE

mettre au monde

yá, yé, yáw

SE METTRE

se mettre d'accord

hídéc-, hídécé, húdécé (insister), compl. **ma** (“bouche”)

» Je me mets d'accord avec mon ami • **ngá hídécé ma aá mandalə ga**

METTRE

mettre en cause, mettre en doute

gá, gáy, gáw (faire), compl. **aa** (“sur”)

» Tu me mets en cause, est-ce que tu m'en avais parlé auparavant ? • **ká ga aa yí gunokwá, ka dzuhwáda amátsə dé ?** [2026 ká ga aa yí gunokwá, ka juhwađa amátsə dé ?]

há, háy, háw (courir), compl. **ádəḡa** (“en arrière”)

» Il n'y a personne qui le mette en doute • **ndú í híy ádəḡə təpá áaḡa** [2026 ndú í híy ádəḡə təpá áaḡa]

SE METTRE

*se mettre à genoux***lúkúdíḡ-, lúkúdíḡé, lúkúdíḡé**

METTRE

*mettre dans la main***dúmbúḡ**» Je lui mets la patate douce en main • **í dúmbúḡḡáné dankálíy á ráy**

SE METTRE

*se mettre en colère***dzá, dzáy, dzáw** (*se réchauffer à*) [2026 **já, jáy, jáw**], compl. **aa ndav** (*“sur poitrine”*)

METTRE

*mettre en travers***gəzlal-, gizlele, guzlala**

SE METTRE

*se mettre en rang***téndír-, téndíré, tóndúr** (*s'aligner*), compl. **va** (*“corps”*)» Les enfants se mettent en rang • **wúdahíy tá téndír** **va***se mettre ensemble***mbá, mbáy, mbáw** (*partager*), compl. **va** (*“corps”*)» Mon ami et moi nous nous mettons ensemble pour travailler • **ngá mbíy vá ágídé mizlin áá mandalə ga**

MEUBLE (A)

húréf-húréffa'a, húréf-húréffe'e [2026 **húréfhúréffa'a, húréfhúréffe'e**]» La terre du champ de mil est meuble • **giy daw húréf-húréffa'a** [2026 **giy daw húréfhúréffa'a**]

MI-

cekecéké (*modéré*)» Je reste à mi-chemin • **í ndzíy aa cekecéké cívéd** [2026 **í njíy aa cekecéké cívéd**]*mi-clos***dúwráng-ránnga'a** [2026 **dúwrángránnga'a**] (*entrebaillé*)» Il a la bouche mi-close • **mə ná dúwráng-ránnga'a** [2026 **mə ná dúwrángránnga'a**]*mi-haut***bórúkw-bórúkkwa'a** [2026 **bórúkwbórúkkwa'a**]» Le mil est à mi-hauteur • **daw bórúkw-bórúkkwa'a** [2026 **daw bórúkwbórúkkwa'a**]

MICOCOULIER

sheshéḡ [2026 **seséḡ**]

MIDI

gid patsápáts [2026 **gid pacápác**] (*litt. “tête de soleil-soleil”, cf. géd* (*tête*))**páts tə ndəv géd** [2026 **pác tə ndəv géd**], cf. **páts** (*soleil*) [2026 **pác**]» à midi, quand mes petits auront faim, donne-leur à manger • **mán páts tə ndəv géd, mán míy á dá kidə wúḡə ga á ka vatə sukwiý nndáy** [2026 **mán pác tə ndəv géd, mán míy á dá kidə wúḡə gá á ka vatə skwiý nndáy**]

MIEL

ngéléwér**vongwam** (*abeille*)

agaga

- » La poitrine est la mienne, la cuisse est la mienne • **ndəva' agaga, d́úsa' agaga**
- » qu'il (le mil) vienne s'ajouter au mien • **awáy da shikə ná ává á mán agaga** [2026 awáy da skə ná ává á mán agaga]

MIEUX

mbólá

- » Il vaut mieux que tu ailles chez moi • **mbólá ká dáy ngayá á ngwiy ga**

le mieux

ńmbólá'á, ńmból-mbóllá'á [2026 ńmbólá'á, ńmbóllmbólá'á] (NVP), cf. **mból-, mbílé, mbúlá** (*sauver*)

- » Le mieux serait que tu le (ton mari) trouves à Wandàlà • **ńmbólá ká ngátsədə á Wandala** [2026 ńmbólá ká ngácdá á Wandala]

ńdara'a (*avec préf. nom.*), cf. **dara'a** (*meilleur*)

- » Le mieux serait que tu restes à la maison • **ńdará mán ká ndzáw á ngwáy** [2026 ńdará mán ká njáw á ngwáy]

le mieux possible

mbólá-mbólá [2026 mbólá mbólá], cf. **mbólá** (*très bien*)

- » Et il en frotte la peau le mieux possible • **a n wusa búkwiy sukwiý nó mbólá-mbólá** [2026 a n wusa búkwiy skwiý nó mbólá mbólá]

MIJOTER

d́ugum-, d́ugume, d́uguma (*cuire*)

MIL

daw*mil à chandelle (petit mil)*

mətəmas

mil à chandelle (petit mil) sp.

yár

zlərva

mətəməs bulóngwá, cf. **mətəmas**

mətəməs d́íyá ń gwáts tə dáy [2026 mətəməs d́íyá ń gwác tə dáy] (*litt. "mil à chandelle de haricot qui a des poils"*)

mətəməs d́íyá (*litt. "mil à chandelle de haricot"*)

sorgho rouge

saláwá

sorgho (gros mil)

daw-daw-á-géd [2026 dawdawágéd] (*litt. "mil-mil-à-tête"*), cf. **daw**

maladie du mil

bona

cébé, tsáḃá [2026 cébé, cáḃá]

gúrpayá

mil à chandelle (petit mil) sp.

déhere

mil cuit à l'eau

sogwana

MILIEU

hwáɗ, húɗ (ventre)» au milieu du mil / au milieu des pailles / au milieu des arbres • **huɗ daw / huɗ kúzá / huɗ wáf****ndav** (poitrine)» au milieu des gens • **tə ndəv ndomadzá** [2026 tə ndəv ndomajá]

au milieu de

təvá

au milieu du chemin (en cours de route)

aa zolum cívéɗ, cf. **zolum**

en plein milieu

durov (trou d'eau dans un marigot)» en plein milieu de la saison des pluies • **á duruv viya**

par le milieu de

vóhuɗ (cœur)» Je suis venu en passant par le milieu du bois sacré • **í tazəká vóhuɗ hálalay** [2026 í tazká vóhuɗ hálalay]

MILLE

gwezhem [2026 gwezem] (poche)» mille / deux-mille ... • **gwezhím sətád / cew ...** [2026 gwezím stád / cew ...]» quatre mille hommes l'épée à la main • **ndomadzá gwezhím fád aa kafiɣ gwísh tə ráy** [2026 ndomajá gwezím fád aa kafiɣ gwís tə ráy]

MILLE-PATTES

ńdɔkwándérásl [2026 ńdɔkwandrásl]**valiyágáy** [2026 valyágáy]

MILUS MIGRANS, MILAN NOIR

mángayik zay (litt. "grand oiseau d'excrément"), cf. **mángayak**

MINABLE

tsóhúkwbáy [2026 cóhkwábáy] (idiot)

MINCE

ndzara'a, ndzar-ndzarra'a, njere'e, njer-njerre'e [2026 njara'a, njarnjara'a, njere'e, njernjere'e] (élancé)» le rônier dont on déchire des fibres minces pour les tresser • **gangər ámán ndá cízlkádíɣ njere' á nda tsa'a** [2026 gangər ámán ndá cízlkádíɣ njere' á nda ca'a]

MINERAI DE FER

vízhéw [2026 vízéw]

MINIME

kwétíshe'e, kwétísh-kwétísshe'e [2026 kwétíse'e, kwétískwétíse'e] (moindre)

MINIMUM (AU -)

ńkwítə na, cf. **kwíte'e, kwít-kwítte'e** (petit) [2026 kwíte'e, kwítkwíte'e]

MINISTRE D'UN SACRIFICE

ndú ńpílá vэрáy (litt. "homme qui offre le sacrifice"), cf. **ndó** (homme)

MINUSCULE

tóenóene'e, tóenóen-tóenóenne'e [2026 tóenóene'e, tóenóentóenóene'e]

» L'enfant est minuscule dans la main • **kóré tóenóene' aa ráy**

MIRACLE

írəkəday [2026 írəkəday] (*prodige*)

tsákáná, cékéné [2026 cákáná, cékéné]

MIRAFRA RUFOCINNAMOMEA

weré-were [2026 weréwere]

MIROIR

daləgara [2026 dalgara] (*lunettes*)

kwátərma

MISÈRE (AVEC -)

zláhəziy gwezhem [2026 zláhzíy gwezem] (*litt. "difficulté mille"*), cf. **zláhəzay** [2026 zláhzay]

» Je me suis sorti du trou avec misère • **í mbəlkádá áwúda zláhzíy gwezhím tə veved'** [2026 í mbəlkádá áwúda zláhzíy gwezím tə veved']

MISÉRICORDIEUX

(soyez -) **ndomadzá da səkínó tə va** [2026 ndomajá da səkínó tə va], cf. **sá, sáy, sáw**

MITE

íkwókúfár

MODÈLE

géd' (*tête*)

» Celle qu'on appelle "lengeride" est un modèle. Celle qui a une anse un autre modèle • **Léngéride aa ndíy tsad' aá gid' na. Í ríy aa və sáta tsad' aá gid' na** [2026 Léngéride aa ndíy cad' aá gid' na. Íríy aa və sáta cad' aá gid' na]

gwáláy (*membre du même clan*)

MODELER

gudzokw-, gujəkwə, guzokwa [2026 gujokw-, gujəkwə, gujokwa] (*tasser*)

tsá, tsáy, tsáw [2026 cá, cáy, cáw] (*frapper*)

MODESTEMENT

guzəv, cf. **guzəva'a, guzəv-guzəvva'a** (*basse*) [2026 guzəva'a, guzəvguzəva'a]

» L'enfant incline modestement la tête sur sa poitrine • **kóré guzəv kalədó gid' na aa ndav** [2026 kóré guzəv kaldó gid' na aa ndav]

MOELLE

məerəjəkw (*moelle de tige de mil ou canne à sucre*)

ígúz-gwáz [2026 ígúzwáz] (*moelle d'un os*)

sosod' (*moelle de la tige de mil*)

MOELLEUX

húráf-húróffa'a, húráf-húríffe'e [2026 húréfhúréfa'a, húréfhúréfe'e]

» L'os moelleux se croque • **tásl húráf-húróffa' á pəďáy** [2026 tásl húréfhúréfa' á pəďáy]

mutokw-mutokwa'a (*ajout FH*) [2026 mutokw-mutokwa'a]

ródóđa'a, ródóđódóđa'a (*velouté*)

» L'aliment moelleux glisse dans le ventre • **á dé á húf ródóđódóđa'a**

MOI

(p.o.d.) (le p.o.d. est suffixé directement au radical verbal)

-ye, cf. **yé, ye, yí, í, i**

- » Porte-moi à la maison • **diyé á ngwáy**
- » Dépose-moi • **tsákálíyé á had'** [2026 cákálíyé áhad']

(p.o.i.) (le p.o.i. est relié au radical verbal par le référent objet)

-aye, **áyé, eye, éyé**

- » Tiens-moi l'enfant • **gəsayi kórá**
- » Donne-moi un peu de mon mil • **váyí daw ga**

(pr. subst.)

yé

- » C'est bien moi ici présent qui fait ce rite • **ye katək á n' césle' ániya'a** [2026 ye katək á ncésle' ániya'a]
- » Ils viennent avec moi • **tá shike aa ndá yé** [2026 tá ske aa ndá yé]

moi-même

aá riy ga (litt. "avec ma main")

- » C'est moi-même qui ai fait ceci • **yé á n' gáw nasa' aá riy ga** [2026 yé á ngáw nasa' aá riy ga]

MOINDRE

kwétíshe'e, kwétísh-kwétísshe'e [2026 kwétíse'e, kwétískwétíse'e]

- » Plus personne ne dit la moindre parole • **ndú sótád' á gedó mó kwétíshé ásaḃa** [2026 ndú stád' á gedó mó kwétisé ásaḃa]

MOINEAU QUADRILLÉ

índə-pómbókʷ [2026 índəpómbókʷ] (*Sporopies frontalis*)

MOIS

kiya (lune)

- » le neuvième mois est passé • **kiyí cúď n gá'á**

1er mois (~octobre)

məsəla

2è et 3è mois (~novembre-décembre)

kiyi hédék (litt. "lune d'abondance"), cf. **hédék**

4è mois (~janvier)

máfád'

5è mois (~février)

mázlám

6è mois (~mars)

mómokwa**hédík dīyá** (litt. "production de haricots"), cf. **hédék** (abondance)**hédík ícecewwe'e** [2026 hédík ícecewe'e] (litt. "deuxième abondance") (abondance)

7è mois (~avril)

mátsárád' [2026 mácárád']

8è mois (~mai)

mátsamakad [2026 **mácamakad**]

9e mois (~juin)

móccóed

11e mois (~août)

məváh

12e mois (~septembre)

málámá

1e mois (~juillet)

mókula

MOISI

modo

- » Il y a du moisi là-dessus • **modo aapa**
- » Graine d'oseille moisie • **modo mətúwáz**

MOLAIRE

índúlgwám

MOLETTE

kəɾə vava (litt. “fils de table à écraser”), cf. **kórá**

vava ráy (litt. “table à moudre de main”), cf. **vava**

MOLLESSE

gwáɓiy (immaturité)

- » courge encore molle • **gwáɓiy váy**

MOMENT

índzáy [2026 **ínjáy**]

- » Après un moment • **təðəbá índzíy kété** [2026 **təðəbá ínjíy kété**]

íváy

- » il y a un moment • **ívíya' á zhé** [2026 **ívíya' á zé**]

sám

- » à certains moments même tu ne peux même pas avaler ta salive • **aa səm ngidə bə ká sláha ndí sleslíɓ á huɗ ɓiyba**

índzáy [2026 **ínjáy**]

- » Après un moment sa femme se montra • **ádəbá índzíy def kátá, á ngwázə na a n tsaká géd** [2026 **ádəbá ínjíy def kátá, á ngwáz na a n caká géd**]

au moment de/où

ámán (sub.)

- » (Le lendemain,) au moment où ils partent en brousse • **(tə móəngweslime') ámán tə kalə tá á dák** [2026 **(tə móəngwesleme') ámán tə kalə tá á dák**]

təmán (litt. “dans ce que”), cf. **tə** (dans)

- » Au moment où je monte dans l'arbre, je retombe par terre • **təmán í tívé á wáf, a i kaləkádə gá á had** [2026 **təmán í tívé á wáf, a i kalkádə gá á had**]

páts kátá [2026 pác kátá], cf. **páts**

» Au moment de mettre les haricots blancs sur le feu • **páts kátó kalá á íngíy marés aa vogu só mába** [2026 pác kátó kalá á íngíy marés aa vogu só mába]

c'est le moment de

ágídé

» N'est-ce pas le moment de concasser votre mil ? • **daw kínə só bá ágídé íjemé kabíy ginə dé ?**

tidé

» C'est le moment (au moment) d'aller à la maison • **tidé á ka dé á ngwáy**

en ce moment

áná, ánáy (voici)

» Où est parti ton père en ce moment ? • **bábə ngayí kalá á má áníy má ?**

le moment venu

de méne, cf. **dé, de** (assez)

» Le moment venu, on le lui dit donc • **de méné ndá gadanə mádokwa**

pour le moment

da, day

» Passe devant pour le moment, écureuil ! • **do aamə da a vaya**

MOMORDICA CHARANTIA

íkílékekef

MON

cf. ma, mon, mes

MONDE

du monde, des gens

ndomadza [2026 ndomaja]

» Beaucoup de monde s'était rassemblés • **ndomadzahíy kumbə tá bicədə vá ápa** [2026 ndomajahíy kumbə tá bicədə vá ápa]

le bout du monde

gid' wúdam (litt. "tête du monde"), cf. **géd'** (tête)

» Le conte est parti au bout du monde • **íjékenə íjékenə kalá á gid' wúdam**

le monde entier

gid' hákəda [2026 gid' hákda] (litt. "tête de terre"), cf. **hákəda** (terre) [2026 hákda]

mettre au monde

yá, yé, yáw

» La femme met au monde • **ngwáz á yí kórá**

shíld-, shíldé, shúldé [2026 síld-, síldé, súldé], cf. **shíl-** (commencer une famille) [2026 síl-]

» Elle met au monde son premier-né • **á shíldə má á gíy aamaama** [2026 á síldə má á gíy aamaama]

MONNAIE

íhumbede (change)

yim súláy (litt. "eau d'argent"), cf. **yam** (eau)

» Je n'ai pas la monnaie • **í za aa yim súliy ba**

MONTAGE (MAUVAIS -)

dézlógéd [2026 dézlógéd] (piège)

» Ce piège a été mal monté • **ndá gáw ɓaliy wuna aa dézlógéd** [2026 ndá gáw ɓaliy wuna aa dézlógéd]

MONTAGNE

dza [2026 ja]

MONTAISON

mbolohw

MONTÉE

dzádzáh [2026 jájáh]

MONTER

táv-, tívé, túvá (escalader)

» Il monte dans le tamarinier • **a n tǎvə ná á wúfə mbúróm** [2026 a n tǎvə ná á wúfə mbúróm]

» Je monte sur le poteau • **í tívə aa wáf**

monter à la surface

kaf-, kefe, kwafa (s'alléger)

» L'œuf monte à la surface (d'une cuvette d'eau) • **sláslíy á kefe**

construire, fabriquer

ciɓ-, ciɓe, cuɓe (enfoncer)

hish-, hishe, hwise [2026 his-, hise, hwise] (bâtir)

rám-, rémé, rómá (fabriquer)

MONTICULE ENTRE LA COUR ATTENANT À UNE PROPRIÉTÉ ET L'EXTÉRIEUR

gid' magay (litt. "tête de devant la maison"), cf. **géd'** (tête)

MONTRE

lér (heure)

MONTRER

gəd-, gide, guda

» Ils lui montrent un tissu • **ta gədanə maslaka**

montrer du doigt

ďif-, ďifé, ďufé

» Je montre du doigt • **í ďifə ráy**

kwit-, kwite, kwite

» Je montre du doigt • **í kwitə ráy**

SE MONTRER

tsá, tsáy, tsáw (frapper) [2026 cá, cáy, cáw], compl. **géd'** ("tête")

» Et ils se sont montrés • **á ta tsáw gid' ta** [2026 á ta cáw gid' ta]

SE MOQUER

ngwás-, ngwéshé, ngwásá [2026 ngwás-, ngwésé, ngwásá]

» et certains se moquent d'eux en disant qu'ils sont ivres • **á ngidéhíy á ta ngwásáhatá á ta gedé** : "Zúm á ní datá á **géd'** aa ta [2026 á ngidéhíy á ta ngwásáhatá á ta gedé : "Zúm á ndatá á **géd'** aa ta]

bórá, bóráy, bóráw (insulter)

» Comment se fait-il que ton mil se moque de toi devant tout le monde ? • **á daw ngaya' a m bóрка aa díy tə wudá**

ké ?

MORACEAE SP.

sliy-hwad [2026 sliyhwaɗ]

MORCEAU

cívéd (chemin)

- » Les morceaux qui en sont bons, on les met en tas dans un coin • **cívid nónɡa mán ámbə sə ba, ndá hayidə nónɡa' á tsagay** [2026 cívid nónɡa mán ámbə sə ba, ndá hayidə nónɡa' á cagay]

tapiy

- » Morceau de boule de mil • **tapiy mávár**

en petits morceaux

mba' (broyer finement)

- » Le voici, le fer en question. Réduit en petits morceaux • **nónɡa' ánta aa zuyda keɗe. Mba'-mba' batsa'a** [2026 nónɡa' ánta aa zuyda keɗe. Mba'mba' baca'a]

wél-welle'e [2026 wélwele'e] (désagrége)

- » La pierre est en petits morceaux • **kwa n wálá wél-welle'e** [2026 kwa n wálá wélwele'e]

wúrdéde'e, wúrdáda'a

- » Il découpe la boule de mil en petits morceaux • **á wécə mávər wúrdéde'e**

MORCELÉ

pour un terrain

hidek, hidek-hidek, həɗak, həɗak-həɗak [2026 hidek, hidekhidek, həɗak, həɗakhəɗak] (partagé)

- » Le champ de mil a été morcelé • **giy daw n ngólá hidek-hidekke'e** [2026 giy daw n ngólá hidekhideke'e]

MORDRE

j-, jé, jə

MORINGA OLEIFERA

gelegenje (ajout FH)

MORT

ímətsay [2026 íməcay]

mort subite

dúwréng

“dernière heure”

méd'

- » Ce sera ma mort • **mid' gə təpa**

un mort

ímətsá'á [2026 íməcá'á], cf. **mətsá, mətsáy, mətsáw**

- » Et il va voir le mort sur le chemin • **a n dá ngwátsə ímətsá' aa cívéɗ** [2026 a n dá ngwácə íməcá' aa cívéɗ]

MORVE

madama (rhume)

MORVEUX

zúrdóda'a, zhúrdéde'e [2026 zúrdóda'a, zúrdéde'e]

» Il a de la morve sur le visage • **madamó zúrdóda' aa mə na**

MOT

ma (bouche)

» Ils ont un mot à dire à ton sujet • **mə tá á zhé á ta gedé' aa və ngaya** [2026 mə tá á zé á ta gedé' aa və ngaya]

MOTIF

cívéd'

» et on n'indique pas le motif de l'accusation • **á nda ngirdó cívid' máliy nə ba**

MOU

másla'a, mǎsl-mǎssla'a [2026 másla'a, mǎslmǎssla'a]

ndzáǎ-ndzáǎba'a, njéǎ-njéǎbe'e [2026 njǎǎnjǎba'a, njéǎnjébe'e] (*détrempe*)

» Le mil est mou • **daw njéǎ-njéǎbe'e** [2026 daw njéǎnjébe'e]

ngwǎǎ-ngwǎǎba'a, ngwéǎ-ngwéǎbe'e [2026 ngwǎǎngwǎba'a, ngwéǎngwébe'e]

siyfa'a, siyif-siyiffa'a [2026 siyfa'a, siyifsiyiffa'a]

» Je piétine un mortier mou • **í mbécó wújíd' siyif-siyiffa'a** [2026 í mbécó wújíd' siyifsiyiffa'a]

sláfa'a, sláf-sláffa'a, sléfe'e, sléf-sléffe'e [2026 sláfa'a, sláfláfa'a, sléfe'e, sléfléfe'e] (*laiteux*)

» Les arachides sont molles • **vandá sláf-sláffa'a** [2026 vandá sláfláfa'a]

tsáp-tsappa'a [2026 cápcapa'a]

» Ses selles sont molles • **á tihó ziy aa və tsáp-tsappa'a** [2026 á tihó ziy aa və cápcapa'a]

MOUCHARDAGE

ǎfǎ (boule de mil)

» Ne cherchez pas à me trahir ! • **kíné wáyí ntayi ǎfǎ á gid' ba**

MOUCHE

dzúwáy [2026 júwáy]

grosse mouche sp.

ngazla-ngazla [2026 ngazlangazla]

SE MOUCHER

slǎr-, slíré, slúrá

» Il se mouche • **á slírǎ madama**

MOUCHEROLLE DE PARADIS

kudǎyí-bólokwan [2026 kudǎyíbólokwan] (*Terpsiphone viridis*)

MOUDRE

kǎrd-, kirdé, kurǎ (*moudre fin*)

sǎd-, shídé, súdá [2026 sǎd-, sídé, súdá]

MOUE DE DÉGOÛT

cehizle [2026 cehzle]

» Il mange en faisant une moue de dégoût • **á ndíy súkwíy aá cehizle** [2026 á ndíy skwíy aá cehzle]

MOUILLER

víc-, vécé, vúcé (*pleuvoir*)

» La pluie a mouillé l'enfant • **yim n vúcó kǎrá**

MOURANT (POUR UN FEU)

huzhenene'e [2026 huzenene'e]

- » Eteins le feu pour que je m'allonge par terre • **mbátsa vogú nhuzhenene da a i mené á had'** [2026 mbáca vogú nhuzhenene da a i mené áhad']

MOURIR

bazl-, bezle, bozla (briser)

- » Où enterrez-vous ceux d'entre vous qui meurent ? • **kíné rədó ndíyi kínó mán tá bazlə tá áamá ?** [2026 kíné rədó ndiy kínó mán tá bazlə tá áamá ?]

gwár-, gwéré, gwára (mettre à sécher)

- » ils mourront de peur • **tá dá gwéré təriy zláw**

kəf-, kide, kuḍa (frapper)

- » Je meurs de faim • **míy á kəḍiye** [2026 míy á kəḍye]

mətsá, mətsáy, mətsáw [2026 məcá, məcáy, məcáw]

- » et tu en meurs • **á ka mətsə ngayá áwúsá** [2026 á ka məcə ngayá áwúsá]
» Il meurt de faim • **á mətsíy təriy máy** [2026 á məcíy təriy máy]

tud-, tude, tuda

- » Je meurs de faim • **í tudə təriy máy**

faire mourir, égorger

zlá, zláy, zláw (couper)

tomber raide mort

tsúkúrkw- [2026 cúkúrkw-]

- » Je tombe raide mort • **í tsúkúrku ga aapa** [2026 í cúkúrku ga aapa]

MOUSSE SUR UN LIQUIDE QUI BOUT

nhúbéte (mousse)

MOUSSER

tsukuf-, cəkufe, tsukufa [2026 cukuf-, cəkufe, cukufa] (écumer)

faire mousser

tsukufd-, cəkufde, tsukufda [2026 cukufd-, cəkufde, cukufda]

mouvement de mousser

ngwásla-ngwásla (avec red. mult.), cf. **ngwásl-, ngwésilé, ngwáslá** (s'agiter)

- » Alors ça mousse : l'huile pénètre à l'intérieur • **ayí ngwásla-ngwásla-ngwásla-ngwásla-ngwásla má : mbár á dé ává mónokwa** [2026 ayí ngwáslangwáslangwáslangwáslangwásla má : mbár á dé ává mónokwa]

MOUSTACHE

mozlongway

MOUSTIQUE

índzakandzal, índzandzal [2026 ínjakanjal, ínjanjal]

MOUTON

tambak

comme un -

ítatambak (litt. "comme le mouton")

sp.

bóláw

MOUTURE

ńkirdé (mouture fine)

ńshide [2026 ńside]

MOUVETTE

gúvte

SE MOUVOIR

hərd–, hirde, hurda, compl. **va** (“corps”)

MOYEN (A)

commun, ordinaire

ńpáták (commun)

» un homme moyen ne peut faire un tel travail • **ńpátákə ndó á sláha ńga mizlin ńtá áaḁa** [2026 ńpáták ndó á sláha ńga mizlin ńtá áaḁa]

zolum (milieu)

MOYEN (N)

maya (savoir-faire)

» tu n'as que tes seuls moyens (pour réaliser quelque chose) • **ka aá maya ngayí gine**

riya'a (forme tr. + déf., litt. “la main de ce dont il est question”), cf. **ráy, ríy, riy** (main)

» que lui aussi ait le moyen de pouvoir exprimer son point de vue à sa manière • **awáy nńnga bá á ngwátsé riya' a n sláha ńgedé má áwúda aá gid' na** [2026 awáy nńnga bá á ngwátsé riya' a n sláha ńgedé má áwúda aá gid' na]

par quel moyen ?

ńkeeke (manière)

» Par quel moyen est-il resté ? • **á ndzáw ńkeeke ?** [2026 á njáw ńkeeke ?]

MUER

zúngúl–, zhúngúlé, zúngúlá [2026 zúngúl–, zúngúlé, zúngúlá]

» Cet enfant mue • **kərə wuná á zhúngúló má** [2026 kərə wuná á zúngúló má]

MUET

mokwaya (sourd-muet)

rendre muet par sorcellerie

rózl–, rízlé, rúzlá (devenir fou)

MUKIA MADERASPATANA

viy kúzókw (litt. “citrouille d'agame”), cf. **váy, víy, viy** (citrouille)

MULTICOLORE

búrtsotsa'a [2026 búrcoca'a]

wúrbázl–bázzla'a [2026 wúrbázlábázzla'a] (bariolé)

» Le vêtement est multicolore • **maslaké wúrbázl–bázzla'a** [2026 maslaké wúrbázlábázzla'a]

MULTIPLE

tsaḁ–tsaḁ [2026 caḁ' caḁ], cf. **tsaḁ** (différent) [2026 caḁ]

» Ils nous honorent de multiples manières • **ta zló̀bnga aá mayá tsad–tsad** [2026 ta zló̀bnga aá mayá cad cad]

indistinct

tsáp–tsappa'a [2026 cápcapa'a]

» des multiples questions qui se mélangent dans mon esprit • **ńhiró gidhíy tsáp–tsappa' ń jebekó maya gid' ga** [2026 ńhiró gidhíy cápcapa' ńjebekó maya gid' ga]

SE MULTIPLIER

sák–, shéké, sókwá [2026 sák–, séké, sókwá] (*durer*)

» Le mil se multiplie • **daw á shéké** [2026 daw á séké]

pour une population

yidó vá á haď [2026 yidó vá áhad], cf. **yá, yé, yáw** (*enfanter*)

» Et il leur donna l'énergie pour se multiplier • **a n vató wúďíy á ta yidó vá á haď kumba** [2026 a n vató wúďíy á ta yidó vá áhad kumba]

MŬR

kwish–kwissh'e [2026 kwiskwise'e]

njéslésle'e

» Le mil est presque mûr • **daw njéslésle'e**

MUR

vəgay

vurdoda (*mur intérieur d'une maison*)

MŬR

vút–vútt'a [2026 vútvúta'a] (*blet*)

» Le fruit de l'arbre est trop mûr • **ńyi wúf vút–vútt'a** [2026 ńyi wúf vútvúta'a]

MUR

muret de terrasse

mœdœde (*muret*)

MŬRIR

ndəh–, ndihe, nduhwa (*remplir*)

səf–, shífé, súfá, shíf–, shífé, shúfé [2026 səf–, sífé, súfá, síf–, sífé, súfé]

» Les arachides sont mûres dans ce champ • **vanda n sáfá tə giy daw wuna**

slá, sláy, sláw

» Le mil mûrit / Le mil est mûr • **daw á sláy / daw n slá'a**

fá, fáy, fáw (*mettre*), compl. **ma** (*“bouche”*)

» L'abcès mûrit • **mbilé á fíy ma**

MŬRISSANT, EN TRAIN DE MŬRIR

tásókáy–káyya'a [2026 táskáykáya'a]

» Le mil est en cours de maturation dans les alentours • **daw táókáy–káyya tə wuda** [2026 daw táskáykáya tə wuda]

MURMURER

sosukw–, shoeshukwe, sosukwa [2026 sosukw–, soesukwe, sosukwa] (*chuchoter*)

» L'enfant murmure une parole à sa mère • **kérá á sosukwanó má á mámə na**

kudá, kudáy, kəďáw (*pleurer*), compl. **aavá** (*“sur le sujet”*)

» tous murmurent ... • **télé tá kúďíy aavá á ta gedé ...**

MUSARAIGNE

madava

MUSARDER

fáh-fáhha'a [2026 fáh fáha'a] (*çà et là*)» L'enfant musarde • **kéró fáh-fáhha' aa ná sheweló tə hákəda** [2026 kóró fáh fáha'a aa ná seweló tə hákda]

MUSCLE

yam (*eau*)» Muscle de la cuisse / Muscle de la main • **yim đos / yim ráy***muscle de l'avant-bras***ńtatəz-ráy** [2026 ńtatəzráy]*muscle de la cuisse***ďəf sák** (litt. “boule de mil de jambe”), cf. **ďaf** (boule de mil)*muscle du bras***mbudokwáz-ráy** [2026 mbudokwázáy]*muscles abdominaux***ńbahətaḁ** [2026 ńbahtaḁ]

MUSCLÉ

fudokw-fudokkwa'a [2026 fudokwfudokwa'a]» Ce gars-ci est musclé • **másiy wunó fudokw-fudokkwa'a** [2026 másiy wunó fudokwfudokwa'a]

MUSELIÈRE

dzola [2026 jola]

MUSULMAN

pəlásár (*peul*)

MUTISME

mokwaya (*sourd-muet*)

MYGALE

wúf gwadama (litt. “arbre carquois”), cf. **wáf** (*arbre*)

MYSTÈRE

tsákáná, cékéné [2026 cákáná, cékéné]

MYSTIFIER

pá, páy, páw (*mettre*), compl. **aa wáy** (“sur boniments”)